

ANY XXXIX—BATALLADA 2055

NUMERO EXTRAORDINARI

(0138)
BARCELONA 26 DE SETEMBRE DE 1908

LA CAMPANA DE GRACIA

DONARÀ AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA

ANTONI LOPEZ, EDITOR
(Antiga casa I. López Bernagossi)

AQUEST NÚMERO 10 CÉNTIMS PER TOT ESPANYA

NÚMEROS ATRASSATS: DOBLE PREU

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ: LIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ. NÚM. 20, BOTIGA
BARCELONA

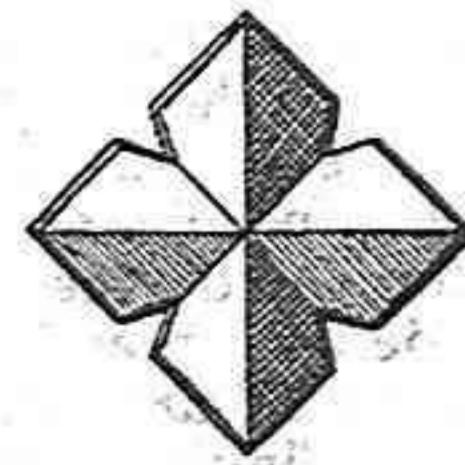
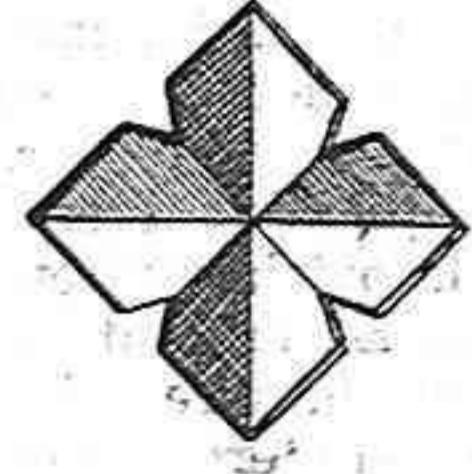
PREUS DE SUSCRIPCIÓ:
Fora de Barcelona cada trimestre ESPANYA, pessetas 1'50.—EXTRANGER, 2'50.

A D. NICOLAU SALMERÓN Y ALONSO

encarnació de l'ànima de Catalunya, verb del pensament català, conductor de ciutadans y constructor de ciutats, animador de pobles, creador de cultures, evocador de democràcies, suggeridor de sobiranies populars, idealizador de repúbliques,

dedica aquest homenatge

La Campana de Gracia

L'odi, l'odi, sempre l'odi...

Ni mort en Salmerón han volgut els seus enemics estroçar el torrent de verinosas insidias que tant amargaren els darrers anys de la vida del gran patrici.

¿Ell enemic de la patria?... ¿Ell destructor de la Unió Republicana?... ¿Ell traidor al poble?...

Els traydors al poble son els que, disfressats de revolucionari, l'explotan y jugan ab ell com ab una infelis criatura.

Els enemics de la patria son els que 's valen del seu pabelló pera cubrir la negrura de les seves passions innobles.

Els destructors de la Unió Republicana son els que han arrojado las muletas; els que, despotas y orgullosos, han querido gobernar; els que desde l'dia en que varen entrarhi no tingueren altre pensament que apoderarse d'ella y ferse'n senyors absoluments.

Si ja no fos prou coneguda la calitat de l'ànima dels enemics de 'n Salmerón, se revelaria en la forma ab que al baixar á la tomba l'insigne apòstol de la Democracia han saludat la seva desaparició.

—Se 'n val—han dit, mal dissimulant la seva alegria:—Se 'n va l'etern equivocat, el defraudador de les esperances del poble, l'home funest, l'obstacle que ha deturat la marxa triunfal de la Revolució!...

Lector: ¿no 't sembla sentir altra vegada l'eco dels tiros d'Hostafrancs?

PIF-PAF

Davant la tomba oberta

J'admiro sobre tot, en la figura d'en Salmerón, la compenetració perfecta del polític i l'home. Hi ha una paraula, usada ben sovint, de la qual convé reivindicar a cada punt la veritable significança; és aquesta paraula: *integralitat*. Home íntegre, solem dir; i poques vegades ens detenim a considerar que l'integritat de la persona és la cooperació integral i harmònica de totes les facultats en una mateixa obra i en una mateixa paraula.

En Salmerón, polític, no era una entitat diversa d'en Salmerón, home. L'enteresa del seu temperament d'apòstol feia de la política i de la vida una sola tribuna d'exemplaritat. S'oferia tot a tot, en proselitisme sanament sacerdotal. Home procedent d'aquella forta tradició republicana dels austers i dels purs, extenia la lliçó diària de la seva càtedra lo mateix a la proclama del periòdic que a l'alocució del parlament, a l'informe jurídico o a l'acte passatger de la vida. En els seus ulls llamegava un foc de comunicativa convicció. La seva ànima se forjà en aquella ardor romàntica qui ajustava amb airosa dictadura la constitució dels pobles a l'ideal de fe i civilització impost per la norma severa de les escoles. La generació del krausisme, tant típica en la personalitat d'en Salmerón, va atemperar-se i endolcir-se per la volada de romanticisme qui l'emportà, d'aquell romanticisme qui transfigurava ja l'ideal dels revolucionaris francesos en l'esforç d'una darrera i suprema revolució consumadora de la redempció final i total. Si a França la revolució, ja a punt d'obtenir la definitiva consolidació republicana, era, per maduresa, una idea barrejada de comunisme i tenia ja una trascendència social per sobre la trascendència política, l'idea de revolució espanyola veia encara en la república la seva definitiva encarnació en forma civil, després de l'obra inveterada dels pronunciaments. I en Salmerón va esser un dels homes en qui aqueix desig va plasmar-se; i el seu nom, unit per sempre a l'història com un dels qui han vinculat en el seu eco un moment d'Espanya, una expressió de la voluntat espanyola, representa aquell esforç, tant mal comprès, de democratizació i reducció de tota la vitalitat nacional a forma laica o civil, afany gloriós de l'efímera república espanyola fallit per baixesa o incapacitat d'un país prematur, d'un país inepte pera l'exercici de la sobirania ciutadana que volia encomanar-se-li.

Pi Margall, Salmerón. Un paralelisme fa rimar com dues escaientes consonàncies aquells dos noms. Homes d'una peça, homes *integers* en el sentit de que os parlava, els dos devien sentir melàncolicament la llevor pura de la doctrina perdres en el terren integrat d'una planura seca. El vent de la Germania filosòfica havia obrat sobre d'ells transformant-los l'ànima, com el vent de la cultura anglesa, obrant sobre'ls enciclopedistes de la França versallesca, n'havia fet els inspiradors i precursors de la Revolució. I així com sobre en Pi l'influència del positivisme britànic s'amara de romanticisme, així també la sequedad del krausisme sobre en Salmerón. Com va dir-se d'en Pi, en Salmerón era un admirable home públic pera la direcció d'un altre poble més elevat que l'espanyol en l'escala de la propia empatiadà, del propi desligament espiritual. Hi havia un desequilibri massa fort entre l'home i el poble a qui parlava; i així la paraula de l'home sonava a fals, i's malaguanyaava tristament...

Homes de doctrina i homes d'accio, ells no pogueren, com els homes de l'Encyclopédie, renovar el món desde la taula de pacífics escriptoris. Hagueren de sentir sobre llur cap de mestres el vent de les revoltes i el perill de les repressions, una conmixió paradoxal de càtedra i barricada. Tot això va fer més aguda i extrema l'impossibilitat de l'exit. I sobre ells va caure, com a suprema injuria, com el darrer insult de les mateixes masses indignes d'ells, la culpa del fracas...

Tots nosaltres, els de la nostra generació, qui avui som ja homes, portem desd'el breçol un petó de l'ànima dispersa del romanticisme, qui aleshores s'extingia. Per això aquells polítics honradament romàntics, dels quals Salmerón és el darrer exem-

ple, tenen sobre nosaltres un prestigi de mestres cordials, sobre llur prestigi de mestres cerebrals. I així en Salmerón, home sec d'escola, és el mateix Salmerón qui abandona el poder per mantenir la rigidesa de la doctrina abolicionista del patibol. S'era nosaltres el record d'aquest acte com un relleu en la base d'un monument.

L'obra d'aquests varons fallia. En Pi i Margall havia salutat en el catalanisme l'auja d'una nova era del principi federatiu, un recomenç d'esperança, un renovellament de l'ideal mort. I el vell patriarca finia amb els ulls plens d'aquesta terra promesa.—En Salmerón, veient-se rodejat de ruïnes, contemplant la fallida de tota una obra, l'esbaldec de tota una vida, la castració qui incapacitava tot un poble pera la revolució i la república; veient restablida i cada dia més fortemenç consolidada la dinastia qui impossibilitava el coronament de l'obra civil i popular, ja que aquesta era, en el fons, sinònima de república, mor am la consolidació d'una forta esperança. Perquè haurà estat aleshores, en el moment de la decepció i el desengany últims, que la seva Barcelona se li és revelada com l'única colectivitat on s'inicia una conciència de poble i de poder propi; és dir, de laicitat i d'autonomia. Entorn del seu nom d'antic lluitador, en Salmerón haurà vist reunir-se les banderes d'una agrupació nacional i ja no partista, on l'ideal sorgeixi d'un poble i no d'una fracció, és dir, d'una república feta i no ja, migradament, d'un mer partit republicà.

La mort sobtada d'aquests home haurà amagat uns dies d'estatge a Barcelona que jo he volgut cedir a la meva ànima, enamorada de la ciutat italiana i creixenta. Sols aquesta ciutat era digna de rebre'l cos de l'apòstol, pera conservar-lo en una urna que sia monument viu a la seva glòria, pedestal desde on l'ombra perenne parla a les generacions i difongui l'ona de llum de la seva potencialitat. Sols aquesta terra, Catalunya, era digna de rebre en les seves entranyes la despulsa d'aquest varò; perquè si la terra catalana no va portar-lo en el seu ventre abans de la naixença, el portés eternament en una maternitat postuma, i s'alimentés d'ell com en una aspiració de sava generosa. Pera que l'afflat donés el cos a Catalunya, ja que li havia consagrada un dia, sincera i pura, l'ànima. Pera que fonent-se en una sola entitat el fill i la terra, el cos del fill s'animes perpetualment de catalanitat, i la terra mare s'infiltrés de l'humanitat excelsa del fill.

Conductor de pobles: jo no crido davant la teva tomba oberta: *Pax!*—No. La teva missió heroica de guerrer, essent obra d'esperit i no de materia, obra és d'eternitat. Per això jo vull veure-t passar sempre sobre la multitut reunida del meu poble, com una ombra familiar i protectriu, pera quell guis, visible en l'enomni, a la presa de les futures ciudades, i li inspiris el pensament de les venidores llibertats, i vibris davant ella l'estandart de les noves revolutions.

GABRIEL ALOMAR

EN LA MORT DE 'N SALMERÓN

Tú no eras catalá, més Catalunya
fou ta patria també,
que al véurela abatuda, vida y ànima
posares á sos peus.

Tinch fils y he d'ensenyalos á tothora
á lluyta igual que tú,
per' que quan sigan homes s'enmirallin
en las tevas virtuts.

JOBICO

Els d' en Gaminde

HAIG de furgar pels soterranis de la memòria pera enrecordar. Tenia sis anys, y no 'm van deixar sortir de casa fins à la tarda, que vaig anar á guaytar á la plassa del meu poble, ab el *papa* que no 'm deixava sol. La gent parlava temerosa del *cop*, que encara no era la *gloriosa revolució*. El veínat porich tenia les portes mitj tancades, y els porxos se congríavan y 's desgranaven las rodones d' homes anguniosos. Las *turbas* corrían pels barris perifèrichs, y evidentment els que s'havien quedat allí eran els que no estaven per *bullangas*. Hi hagué remolins de gent esferejada quant algú portà las notícies de que *acobaven* d' arrosseggar á un fabricant y de que *havien* fitat foch á cal arcalde, després de encendre una foguera al carrer ab els seus mobles. Y 'm sembla recordar que á la plassa hi havia apiolats uns fustots informes. Y res més... Per una Revolució, es ben poqueta cosa.

Lo que després he sabut m'ha fet transportar la visió del meu poble á tot Espanya, convenientment de que la Revolució setembrina no passà de la periferia. La massa colossal de la nació, no 's va somoure fins á la guerra civil, començada desseguida á les barricades del 69; tot es hú aquell alsamament dels marins y dels militars ab el noble jovent de les ciutats litorals, y la afuixada dels procuradors francesos de 1789 als Estats Generals, cada hú ab el seu cartíp de reivindicacions populars!

El període agut de la crisi, aquell any 1867, era de febre constitucional á tot el món llatí. Conspiraven á França els republicans, y á Itàlia els nacionalistas per *Roma irredenta*. L'emperador, qu' ensuava el perill, volia amansir als radicals y procurava liberalitzar el govern, y reduir les persecucions á la defensiva. Pero si á França els conspiradors no més anaven á la presó, el Sant Pare els portava á la força; y á Espanya la reyna s' entregava á la tiranía d' uns quants miserables sens' entranyas. L'imperi se salvà, de moment, per la tècnica conciliatoria; al Estat papal l'aguantaven els soberans catòlics; la monarquia espanyola se suicidà ab les mateixas armes qu'afusellaven á les donas sortint d'un café de la Rambla dels Caputxins. El despotisme va in-

fantar la revolució. Pera l'esperit de llibertat, la impulsió de solidaritat més que nacional, humana, que sugereix el sacrifici als més generosos pera la redempció de tots, no alenava més que á les ciutats y á regions litorals, potser infecionadas pels ayres d'Europa. El cos nacional, inerte, no reaccionava al ultratge abstracte, no l'avergonyia la servitud, y mal podia rebel·lar-se pera lograr la llibertat que no li feya cap falta. Pera mourel se necessitava la guerra, la guerra civil, de poble á poble, de família á familia, que 'ns ha dessangrat tan sovint d'ensà que hi ha Espanya.

Així y tot, la Revolució la portà el poble, els ciutadans. L'exèrcit, es dir, els que 'l manan, no 'n fan de revolucions. A Inglaterra, lo mateix qu'á França, á Italia, la revolució ha estat popular; la reacció, militar. A l'Espanya de l'any 12, com á la del any 20, com á tots els intents de renovació política i social—que no han estat may més qu'ints—, les Juntas, els clubs clandestins, las llogias masòniques, las societats obreras ho han fet tot. Las sedicions militars regnant D'a Isabel II, foren intrigues de *camillas*, fins que 'ls *paisans* prepararen la revolució. Per entremitj dels batallons, per les collades de la frontera, pels allotjaments dels generals passaven invisibles els ciutadans entusiastes que 's jugaven la vida portant avisos, entrant emigrats, amagant compromisos, catequisant, sobornant, donant pre digiments: salut y diners y afecions... Aqueixos eran els revolucionaris d'ahir, com ho son els d'avui, com ho serán sempre.

Quin entusiasme al instant sublim del deslliurament! Llegint els documents d'aquell dia no hi valen excepticisms ni pessimismes; un se sent comogut pel goig candorós d'aquells esperits honrissims, que esclata á les ratllas escritas. Aquell instant de reivindicació de les llibertats y de la dignitat ciutadana es una alegre flamada de una nació viva. Mes ay, que no era tota la nació; els fochs se quedan isolats á les tres províncies litorals catalanes: algun nucli petit per Andalusia y per Nort, y prou. Les armes vastedats interiors no s'encrenen, ni á Catalunya. Madrid, que hauria de mantenir el caliu més intens, s'apaga depressa. Els republicans, el cor y el cervell de la Revolució democràtica, se'n adonan ben aviat de que han perdut, quan encare cridaven victoria. Hi ha una senyal que no marra; el govern provisional se transforma en dictadura militar: aquell triunvirat *sarsuelero*—per ser de la época de Prim, Serrano, Topete. La dictadura militar va començar, naturalment, imposant la monarquia: fos qui fos el rey (el rey X), hi havia d'haver rey... Llibertats ne donaran, á les lleys, tantas com se'n volguessin, pero llibertats monàrquicas. Y tan monàrquicas van ser, que les vexacions, els empresonaments y las deportacions tornaren com si el general Serrano fos regent, en ausències y enfermedades de D'a Isabel II.

Y el poble? Esmortuhit á casi tot arren, s'alsà allà ahont n'era capás, demanant lo que se li havia promés, lo que comprenien millor las animetes senzillades: *M' quintas ni consumis!* Si 'ls quintaven els fils y 'ls encarfan el pà, la Revolució no valia, y s'hi havia de tornar. Pero, fins la sedició vol el seu temps, y l'alsamament popular, molt més migrat que al Setembre del 68, va ser ofegat fàcilment.

Las primeres milícias, totes republicanes, varen ser desarmades á Barcelona y á les províncies de Tarragona y de Girona. A Gracia, un centenar d'hommes defendava la Revolució que 'ls havíen promés, la que havia de treure les quintas; y el Gobern Revolucionari, que manava dictatorialment, els va fer entendre que anaven errats. El general Gaminde se'n va cuidar, bombejant la vila com si fos una nova Troia... Y mentre braçava l'artilleria sitidora, brandava dia y nit la campana de la vila. Era la campana de la Revolució: **LA CAMPANA DE GRÀCIA**.

Avuy toquem á somatent per recordar. Ara n'hi ha uns que portan careta de liberals, y que 'ns demanen la nostra cooperació—ells, els governants de la Lley de Jurisdiccions—pera donar á Espanya les llibertats que li tenen segrestades. Els històriacs conmemoran avuy ab garlandes de flors retòricas la mateixa *Gloriosa* revolució que 'ns juntà á tots, y que al en-sentdemà portava als republicans al pont del port... No 'ls cregueu! Son els d'en Gaminde.

MAGÍ PONS

La Revolució de 1868

DOCUMENTS HISTÓRICHS

QUARANTA anys donan temps pera dir moltes coses. No es, donchs, extrany que de la Revolució de Setembre s'haja ja dit tot quant d'ella pot dirse.

En cada dels aniversaris que d'aquell inolvidable moviment hem vist passar, la *Gloriosa* ha sigut discussida y analisada baix tots els aspectes y al través de tots els prismes. Y, com forzosament devia succeir, la més pintoresca varietat brilla en el conjunt d'aquests repetits y no sempre desapassatius estudis.

Desde 'qui, pel pont d'Alcolea, veu á Espanya entrar per primera volta en la comunitat dels pobles progressius y lliures, fins al qui posa en el crit de Cádiz el comensament de la nostra irremediable decadència, hi ha agut pera la Revolució de Setembre historiadors de lira y historiadors del látigo, de votos incondicionals y detractors de baba verinosa.

D'aquest judici contradictori, llarga y obstinadament sostingut, n'ha surgit lo que nosaltres considerem la veritat. Y la veritat es que, deixant á la dreta las invectivas dels seus enemics y á la esquerda els nívols d'incens dels seus adoradors, de la Revolució de 1868 s'ha de dir que fou un gran moviment, desviat potser desde 'ls primers passos, però que, desviat y tot y á pesar dels zig-zags que las conveniencies dels seus directors varen imprimir, desprès al poble del seu secular ensopiment y dugut ayers nous als seus atrofials pulmóns que ja ni respirar sabian.

La lletra de la Història, no obstant, no es mai lletra morta. De la ciència del passat ne surt la llum

que ilumina el pvenir ab raigs de consell y d'exemple. Per això nosaltres avuy, jutjada, y ben jutjada ja, una fetxa en que 'l món veié volcar-se un tron y entrar una nació en la vida del dret, creyé oportú conmemorar el seu aniversari exhumant els principals passatges de dos documents pertenents á aquella època, de la qual semblan conservar encare el sútil perfume, misteriosament barrejat ab l'esperit que va dictarlos.

Es el primer el famós manifest de Cádiz, firmat per tots els generals que en la balanza de la Revolució havien posat la seva espasa. Heuse'l aquí:

«ESPAÑOLES:

«La ciutat de Cádiz, puesta en armes con toda su província, con la Armada anclada en su puerto y todo el Departamento marítimo de la Carraca, declaró solemnemente que nega su obediencia al Gobierno que reside en Madrid, segura de que es leal intérprete de los ciudadanos que, en el dilatado ejercicio de la paciencia, no hayan perdido el sentimiento de la dignidad, y resulta de no deponer las armas hasta que la Nación recobre su soberanía, manifieste su voluntad y se cumpla.

«Habrá algún español tan ajeno á las desventuras de su país que nos pregunte las causas de tan grave acontecimiento?

«Si hicieramos un examen prolífico de nuestros agravios, más difícil sería justificar á los ojos del mundo y de la Historia la mansedumbre con que los hemos sufrido, que la extrema resolución con que procuramos evitarlos.

«Que cada uno repase su memoria, y todos acudirán á las armas.

española que ofenden mi dignidad de reina; que no cabe ni aún en el delirio de los mayores enemigos de la autoridad la idea de que el poder público, que tan alto tiene su origen, se confiera y modifique y suprima por ministerio de la fuerza material, por el influjo ciego de los batallones seducidos.

Como reina legítima de España, previo examen y maduro consejo, he estimado conveniente buscar en los dominios de un agosto aliado la seguridad necesaria para proceder en tan difícil ocasión, como cumple á mi calidad real y al deber en que estoy de transmitirles á mis hijos mis derechos, amparados por la ley, reconocidos y jurados por la nación, robustecidos al calor de 35 años de sacrificios, de vicisitudes y de cariño.

Al poner mis pies en tierra extranjera, vuelto siempre el corazón y los ojos á la que es mi patria y la patria de mis hijos, me apresuro á formular la protesta explícita y solemne, ante Dios y los hombres, de que la fuerza mayor á que obedezco saliendo de mi reino, en nada perjudica, atenua ni compromete la integridad de mis derechos, ni podrán afectarla en modo alguno los actos del Gobierno revolucionario; y menos aun los acuerdos de las asambleas, que habrán de formarse necesariamente al impulso de los furores demagógicos, con manifiesta coacción de las conciencias y de las voluntades.

Si creéis que la corona de España llevada por una reina que ha tenido la fortuna de unir su nombre á la regeneración política y social del Estado es el símbolo de aquellos principios tutelares, permaneced fieles, como lo espero, á vuestros juramentos y creencias; dejad pasar, como una calamidad, el vértigo revolucionario en que hoy se agitan la ingratitud, la falsedad y la ambición, y vivid seguros de que procurare mantener incólume, aún en la desgracia, ese símbolo, fuera del cual no hay para España ni un recuerdo que la halague, ni una esperanza que la alivie.

En la noble tierra desde donde hoy os dirijo mi voz, y en todas partes sobrelevaré sin abatimiento el infortunio de mi amada España, que es mi propio infortunio.

La monarquía de quince siglos de luchas, de victorias, de patriotismo y de grandeza no ha de perderse en quince días de perjurios, de sobornos y de traiciones.

Tengamos fe en el porvenir: la gloria del pueblo español siempre fué la de sus reyes; las desdichas de los reyes siempre se reflejan en el pueblo.

En la recta y patriótica misión de mantener el derecho, la legitimidad y el honor, vuestro espíritu y vuestros esfuerzos se encontrarán siempre con la decisión energética y el amor maternal de vuestra reina

ISABEL.

Palacio de Pau, 30 Setiembre de 1868.

*

No quedaren del tot defraudadas las que lloraron sembraván químéricas esperanzas de la destronada reyna.

Cert que donya Isabel morí a París, sense haver pogut mai més tornar á cenyir la corona de la qual ab tanta tenacitat se negava á despedirse.

Mes també ho es que sis anys després de la aparició d'aquesta página casi profética, son fill era proclamat rey en els camps de Sagunto, y, rodejat de pochs dels que havian combatut á la mare, pujava al trono, pera «continuar la historia d'Espanya», baix la direcció de'n Cánovas del Castillo.

RES!

D' aquella gent valenta y abnegada ja no'ns ne queda cap; ni en Castellar admiració de Europa, ni l' ilustre repùblic Pí Margall. L' eminent català fill de Castellà, el ver ardent de Solidaritat; en Salmerón, ha fet també sa entrada al món dels immortals. D' aquella gloriosa setembre, y d' aquell nucli d' abnegats y braus ja no'ns queda ni rastre ni en els cors, ni en les lleys, ni en els pensars pro lo mes trist es que d'alló ni'ns queda l' esperit liberal!

DELFI ROSELLA

ON Nicolau Salmerón ha mort! No trobém paraules per expressar la dolorosa impressió que aquests concisos mots, punxants com una espasa, varen causar el diumenge en el nostre ànim. El gloriós patriarca, l' entrañable amich, el guia y mentor de la Solidaritat-Catalana havia desaparecut del món dels vius... El foix d' aquell gran cor, la llum d' aquella intel·ligència poderosa s' havien apagat per sempre...

La redacció de LA CAMPANA, davant de la desgracia inmensa que avuy afigeix á la democracia española, baixa el cap, aturdida pel dolor, y envia el darrer adieu! al ciutadà insigne, que després d'haver regalat al poble tots els tresors del seu amor y del seu saber, diu al veure acostarse el terme de la seva vida:

Moro sense cap recansa. He complert ab el meu deber. El meu anhel ha sigut la ditxa d'Espanya...

Com ja saben nostres lectors, el senyor Salmerón residia feia algunes setmanas á Pau, abont s' havia instalat ab l' esperança de recobrar, ajudat per la

sciencia y al calor del afecte dels seus amosos fills, la salut perduda.

Per desgracia no ha sigut així. El diumenge á la tarda va sobrevenir-li un vòmit de sanch y pocas hores després moria ab la tranquilitat del just.

Tota la premsa espanyola, y fins la estrantera, ha rendit el merescut homenatge al gran patrici, al home incomparable, al polítich clarivident y abnegat...

Tota, menos *El Progreso*, que, el cadáver encara calent, parla del jefe de la Solidaritat ab llenguatge tan irrespectuós y despectiu que més que indignació inspira llàstima.

Rassa de corbs al fi, no podia aquesta gent obrar d' altra manera. L'elogi del venerable Salmerón en boca dels qui tal volta han precipitat la seva mort, hauria sigut un cruel sarcasme.

Porò al qui, rodejat de glòria, se'n va á viure en la inmortalitat.

Als qui, vessant odi, s' arrastran pel llot de la seva impotència, compadimols.

Unas paraules de salutació.

Nostre entrañable amich, l' eminent publicista en Gabriel Alomar, qui ab constant perseverancia comparteix desde Palma de Mallorca nostras tascas periodísticas, s' ha dignat fer-nos una curta visita.

L' esfusió, l' encoratjador, el bò, el sabi company ha vingut á allargarnos la mà en horas de dol y de festa pera Barcelona... Y la estreta ha sigut confortadora...

La visita de l' Alomar.

Una ferma encaixada al amich y al mestre...

Héus aquí, per nosaltres, el millor número de las festas y el millor bálsam de consol.

Apenas en possessió del càrrec, el nou ministre d' Hisenda senyor González Besada, ha dit que confeccionarà uns pressupostos veritat.

De modo que l's anteriors eran uns pressupostos mentits?

Vaya un honor fa al personatge que fins ara ha desempenyat la cartera!

Per fracàs ruidós, el que l's lerrouixistes varen conseguir el passat diumenge ab la seva anada á Sabadell.

Després de dos mesos de preparar y remendar la ditiosa excursió, de la qual en tal forma'n parlavan que no semblava sinó que anaven á descobrir un nou continent, la cosa va quedar reduïda á una modesta *juerga* d' amichs, els quals, segons un periòdic de la localitat, varen recorrer en actitud provocativa els carrers y las plassas de Sabadell, llançant vivas y muers y mostrant, entre la més completa indiferència de la població, uns garrots que feyan molta feresa y unas botetas de ví que ja no'ns feyan tanta.

Pero allí ahont el desastre s' evidencià més clarament sigué en el *meeting* celebrat al teatre dels Campos. Quin florit d' oradors!... Tota la tarregada del lerrouixisme.

Dels que podríam dirne grossos, á pesar d' estar anunciat, no va anarhi ni un. Ni en Sol y Ortega, ni l' doctor Antich, ni en Giner de los Ríos, ni en Mir y Miró, ni en Serraclarà: cap d' ells va dignar-se donar ab la seva presència una mica de barnís de serietat á n' aquella trista moixiganga.

Ja va fer bé el seu amo anàntsen á Ameriga. L' home té bon nas y coneix que això s' acaba, depresa, depressa...

Sic transit gloria mundi!

Malgrat els esforços, ab noble y porfiat empenyo realisats pera obtener per Barcelona la honra de guardar las sagradas despulles del seu diputat predilecte, y quan ja en virtut d' alguns telegramas cambiant entre Pau y la nostra ciutat podia creure's que s' havia conseguit, á darrera hora del dimarts se rebé del fill del Sr. Salmerón el següent *parte*, dirigit al Arcalde accidental:

Bastardas.—Barcelona.

»Agradecidos vivamente deseos Barcelona, pero família ha resolt trasladar maifiana directament á Madrid restos padre. Llegaremos Madrid jueves diez maifiana.

PABLO SALMERÓN.

Coneguda aquesta definitiva resolució y cumplint l' acord pres pel Ajuntament en la sessió d' aquella tarda, en l' exprés de la nit del dimecres varen marxar á Madrid, pera assistir al enterrero en representació de la ciutat, l' Arcalde, seyador Bastardas, y l's regidors Srs. Borrell, Marsá, Durán y Palau.

També hi marxaren diverses comissions de centres republicans y la majoria dels diputats á Corts per la província. Al mateix temps y com símbol del dolor inmens que la mort del gran lluyador ha causat á la capital de Catalunya, siguieren enviades á Madrid numerosas y espléndidas coronas.

Per centenars se contan els telegramas de pésam que á la familia del Sr. Salmerón varen serli enviat des de l's primers moments. Entre ells hi figuraven el dos què van á continuació:

«Francia.—Pau.—Pablo Salmerón.

»Nuestro sentido pésame por pérdida pensador ilustre, patriota insignie y fiel intérprete del alma Catalana.—LA CAMPANA DE GRACIA y La Esquella de la Torratxa.»

**

«Por antigua amistad del ilustre finado con mi padre, fielmente por mi conservada, considero tan mía como de ustedes la desgracia sufrida.—Antonio López.»

En Weyler n' ha dit una de les sevses:

«A mi m' agrada dur en una mà el ram d' olivera y en l' altra el garrot.»

Molt ben xafat, no!

Ara t' diriam! Venga esa mano, chipén!, pero ja veiem que no pot ser...

Perque las tens totas dugas embrassadas.

Ja n' estan enterats?

La política monárquica, per lo que's refereix á Barcelona, va á entrar en un període de febril activitat, reveladora de la seva fcrra y del seu prestigi.

Un dels primers actes preparats es un gran ban-

quet que l's amichs del general López Domínguez pensan celebrar á la Rabassada.

Segons notícies que tenim per certas, hi assistiran set persones.

Tot el partit monárquic democràtic barceloní!

Perque un periódich ha insinuat que en Lerroux va á Ameriga á buscar quartos, l' orgue de don Alacandro surt més cremat que un cabó de realistas y diu qu' encare que fos així, el propòsit seria molt licit, perque—afegeix—nadiu va á negarle á Lerroux su incuestionable derecho á vivir.

Es curiós així! Encare que la noticia fos certa, el propòsit seria perfectament licit...

Y donchs, si es licit ¿per qué no s' ha de poder explicar?

Y si s' pot explicar, per qué al periódich que s' atreveix á ferho, la *Gaceta del Celeste Imperio* l' es-

candalitza ab tanta virulència?

Ja ho deya aquell:

—Es inútil que s' hi trenquin el cap. Per entende aquestes coses, s' ha de ser xino.

MONISTROL DE MONTserrat, 21 de setembre

Ja no podem restar més temps callats. La *Bestia Negra* té esforços desesperats pera recobrar el seu antic poder, tenint encare fresques les ferides que v' causarons als escaparats de tota les seves urpes, no devén consentir de cap manera regular á aquells temps de vergonyosa memòria. S' imposa la unió dels nostres esforços y activitats per retornar á questa vila l' esplendor nom de liberal, avuy vergonyosament entelat per tants y tant diverses causes. Si volén ser dignes de posar-nos á la boca la gloriosa paraula Llibertat, tenim que abandinar y olvidar els móvils que varen produir les nostres dissensions y formar un poderós bloc anticlerical pera contrarestar les maniobras del nostre refinat jesuïta, mossegà Arengada. Això no es difícil conseguirho. Som número suficient per arribar allí ahont sigui precis. No ha de desanimar-nos que l' mossegà de marras hagi escollit per instruments de les seves trapellerias á algúns seixillors oberts qu' han perdut l' esma. Ab bona voluntat podrem rómpre fàcilment els miralls ab que han sigut enlluhernats y conduhirlos á les regions de la llum, fent-los véure les pesants cadenes que agarrotan sas mans y peus y els lligams, cada vegada més estrets, que endagan lo seu coll.

Ja la tasca, tots els amichs dels progressos y la claror! Si algú, d'ihiente liberal, posa obstacles al plan exposat, considerem-lo partidari de la fosca y mirem ab preventió perque predica llibertat y ven monjetas cuytas. La professió del diumenge passat ha de ser la bufada qu' ha d' encendrer el caliu dels nostres cors. (Fora el corch de la hipocrisia y la ronya del fanatism!

SALLENT, 20 de setembre

Joyosos deuenen estar els nostres ben-volguts ministres per haverse cumplert la seva profecia, donada á llum fósca dies en el seu estatje recreatiu y á dins, de la caixa fonogràfica.

D' aquella pica d' aigua profètica, ns' envia una esquitxada escomunicatoria, que mal gràt á la seva voluntat y bon desitjos no n' hi v' haver prou per tothom, tenintse de resignar els infortunats, en escalar en forta rialla per descarregar de conciència. Aquesta deslliurada s' deu dels nostres pecadors, va acabar de fer més lluïda la vefla que feya setmanas s' anava organitzant ab molta mala, en l' *Ateneu Català*, y la que v' ocasionar les protestes per la part dels embaixadors del nostre Pere: pro ab tot y això, els aimats vilatans, van corresponder á la invitació, sent una vefla lluïdissima, concorreguda, y de la qual en els ànims dels que van assistir-hi va quedar impressa com a recordansa, la següent copla satírica:

«Un polítich va coneixre,
que la Lley va castigar.
La pena que va mereixer
era de multa y quillar.
Y per no tenir d' anarhi,
el perdó va demanar,
de jenolls, al seu contrari
prometent may més pecar.»

PLUJA MENUDA

El 29 de Setembre,

¿no varem salvar l' Espanya?

¿No la liurarem del jou

que crudelment l' aplastava?...

¿Cóm es, donchs, que avuy, passats

quaranta anys, tenim encare

damunt nostre el jou mateix

de que llavors ens queixavam?

¡Revolució benehidada,

Revolució tres cops santa!...

Ara veig per qué la gent,

quan avuy algú li parla

de repetí aquell bullit,

riu y arronja las espàtillas...

¡Fé un segon xeixanta vuyt!...

¿Qui ab l' empresa ha d' engrescarse,

</div

Barcelona.

Jueves 1.º de Octubre de 1868.

Núm. 1.

BOLETIN OFICIAL REVOLUCIONARIO DE LA PROVINCIA DE BARCELONA.

¡Viva la libertad!

¡Viva el sufragio universal!

¡Abajo los Borbones!

¡Vivan las Cortes Constituyentes!

EDICION DE LA MAÑANA.

CATALANES:

Alerta, CATALANES, alerta! Hemos dado el primer paso en la obra sacra de nuestra regeneración; paso glorioso, como todo aquél que da principio á la vida de la libertad y del derecho; á la vida del hombre. Europa entera nos contempla hoy, y el mundo entero nos admira. Nuestros enemigos, aplaudiendo con generoso entusiasmo y admirando nuestra decisión y energía. Pero no debemos cegarnos, catalanes, no debemos adorarnos en este principio de nuestra gran diosa, Empresa. Nuestros enemigos velan; velemos también nosotros; nuestros enemigos maquinan en la escurrida cobardía: éstas son infames planes; procuremos, pues, no ser víctimas de ellas. ¿Y sabéis quiénes son nuestros enemigos? ¡Sabeis cómo podemos y debemos desarmarlos? ¡Oid lo uno y lo otro!

Nuestros enemigos los ha señalado la Junta Provisional. Los de la Compañía de Jesús, que son y han sido los irreconciliables enemigos de la humanidad, son nuestros adversarios, temibles si; porque son hipócritas. Tratan de comprar algunas almas vilas—que nunca faltan desgraciadamente—para inducirnos al desorden, á las tropelías, consiguiendo así echar una mancha sobre la obra que hoy se ostenta para ésta: ésta es la esencia de la historia patria, ofrecida hasta la última gota de vuestra sangre en holocausto de los derechos de la nación; pero por ahora no necesitáis vuestros sacrificios, y no ignorais que tanto como es fecunda la sangre que se vierte en el combate es estéril la que se derrama en infinitas agitaciones y tumultos. Que vuestra actitud sea energética, pero tranquila; porque nunca revela un Pueblo lo que es de la libertad, como cuando aparezca á los ojos de sus mismos enemigos con toda la majestad de su calma y de su razón.

España entera está pronunciada, Catalanes; ningún peligro amenaza á la revolución vencedora, que si estuviese escripta, la Junta Provisional interaría ser la primera en lanzar el grito de alarma y apellar á nuestros incontrastables esfuerzos para consolidar la obra de nuestra regeneración política iniciada por los valientes de Cádiz.

Todos tenéis altos deberes que cum-

plir: los fabricantes abriendo vuestras fábricas; los obreros acudiendo á vuestras talleres; los mensajeros dedicándose á vuestras habituales tareas, y los soldados fraternizando con el Pueblo, del cual han salido y al cual han vuelto, que no les arretra la patria sus armas para que desgaren su sexo, sino para que defendan y amparen en sus días de tribulación.

La Junta lo espera todo del patriotismo de sus conciudadanos y vela armada porque no se malogen las naciones conquistas en nuestra revolución.

CATALANES: Tened confianza en la Junta que habeis proclamado, y no os dejéis seducir por las jesuitas maquinaciones de la reacción. Respetad los archivos y las escuelas públicas, que han de serviros de seguro norte para descubrir las fechorías de los eternos enemigos del pueblo.

La Junta os dará con toda la frecuencia posible cierta circunstancia de las decisiones que la inspiren á la libertad.

Barcelona 30 Setembre de 1868.—P. A. de la Junta, El Presidente, Tomás Fabregas.—José María Torres.—Vice-Secretario.

LA JUNTA PROVISIONAL REVOLUCIONARIA

HACE SABER: Que no hallándose dispuesta á tolerar que se destore la causa de la libertad con escusas y desmanes cometidos por los satélites encubiertos de la reacción, y habiendo llegado á su noticia que hay interés por parte de los poderes caídos en desvirtuar la significación del movimiento, en uso de las facultades extraordinarias con que el pueblo ha investido á esta Junta, previene:

1.º Todo grupo que se presente en actitud hostil y amenazadora contra la propiedad, la industria y el comercio, será dispersado por la fuerza popular ó la del ejército, si no se refiere tercero á la tercera intromisión.

2.º Los reos de delito de robo, incendio y asesinato serán sometidos á la acción de los tribunales, á quienes con esta fecha se recomienda que pro-

cedan por causas políticas.

CATALANES: La Junta Provisional constituida en sesión permanente se halla deliberando para zanjar cuestiones apremiantas encaminadas á normalizar la situación excepcional en que se halla el país como resultado del glorioso pronunciamiento que acaba de tener lugar.

A dicho efecto ha adoptado entre otras varias, las resoluciones siguientes:

1.º Escarcelación de todos los presos por causas políticas.

2.º Los reos de delito de robo, incendio y asesinato serán sometidos á la acción de los tribunales, á quienes con esta fecha se recomienda que pro-

cedan por causas políticas.

Facsímil del primer número del *Bulleti* que publicó la Junta Revolucionaria de Barcelona, constituida provisionalmente el 29 de Setembre, definitivamente per elecció popular al cap de vintiún días y disolta el 28 d' Octubre, entregant els comptes que pujaven en total á 35,000 escudos.

LA PUBILLA

SEMMANARI CATALÀ.

Capsalera d'un periódich, molt popular aquells días.

«Acabarán mal.»

(De *El Tiburón*)

Recordauvós que á Isabel
cremaren per Sant Miquel.

(De *Lo Xanguet*, almanach d'aquell any)

«Estado de España y de la Revolución de Setiembre.»

(De *El Tiburón*)

La Revolució de Setembre

dan sin levantar mano en la tramitación de dicho negocio.

CATALANES: vuestra varonil honradez y vuestro patriotismo serán la más sólida garantía de la tranquilidad que necesita la Junta para obrar con acierto, y ahoga el convencimiento de que no ha de faltarles vuestro vigoroso apoyo, para evitar que espíritus aviesos y depravados arrojen una indeleble mancha sobre la gloriosa revolución consumada por los nobles timbres de Cataluña.

Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

Mandando al Sr. Comandante de Establecimientos Penales que pusiera en libertad á todos los presos políticos que existieran en las Cárcel-Nacionales de esta Ciudad. Dicho funcionario contestó expresando querer cumplida dicha disposición al propio tiempo reconoció el y todos sus dependientes á la Junta Revolucionaria.

Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

Mandando al Sr. Comandante de la Tercera División que acudiera a la Junta Revolucionaria.

Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

Mandando al brigadier D. María

Socas comandante general en jefe

de las fuerzas populares de esta Provincia.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

Mandando al brigadier D. Tomás

Fabregas que acudiera a la Junta Revolucionaria.

Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

Mandando al brigadier D. Tomás

Fabregas que acudiera a la Junta Revolucionaria.

Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

Mandando al brigadier D. Tomás

Fabregas que acudiera a la Junta Revolucionaria.

Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

Mandando al brigadier D. Tomás

Fabregas que acudiera a la Junta Revolucionaria.

Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

Mandando al brigadier D. Tomás

Fabregas que acudiera a la Junta Revolucionaria.

Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

Mandando al brigadier D. Tomás

Fabregas que acudiera a la Junta Revolucionaria.

Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

Mandando al brigadier D. Tomás

Fabregas que acudiera a la Junta Revolucionaria.

Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

a V. E. el cumplimiento de tan importante mandato.

Dios guarda, etc.—Excmo. Sr. Capitán general de Cataluña.

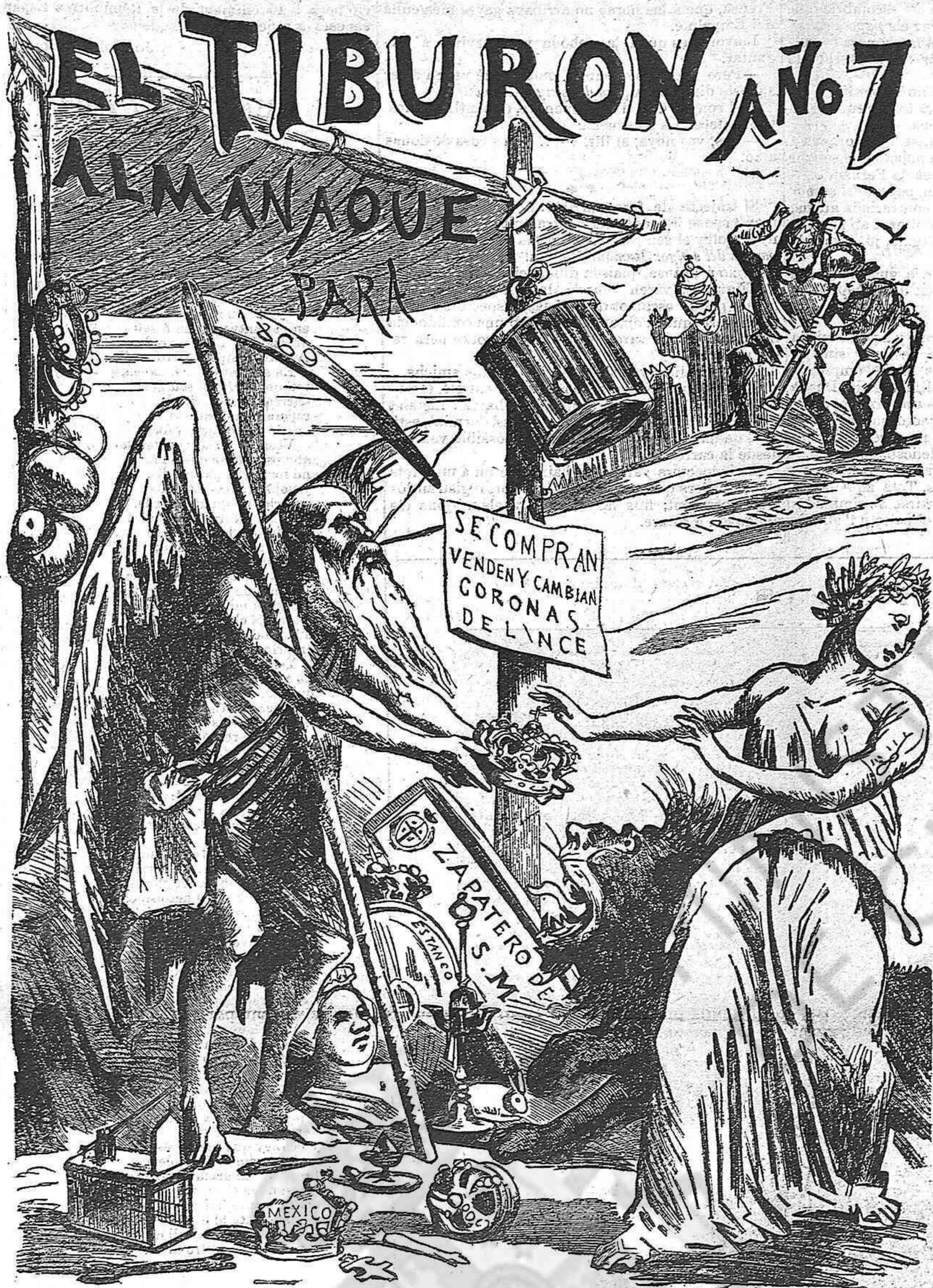
Mandando al brigadier D. Tomás

Fabregas que acudiera a la Junta Revolucionaria.

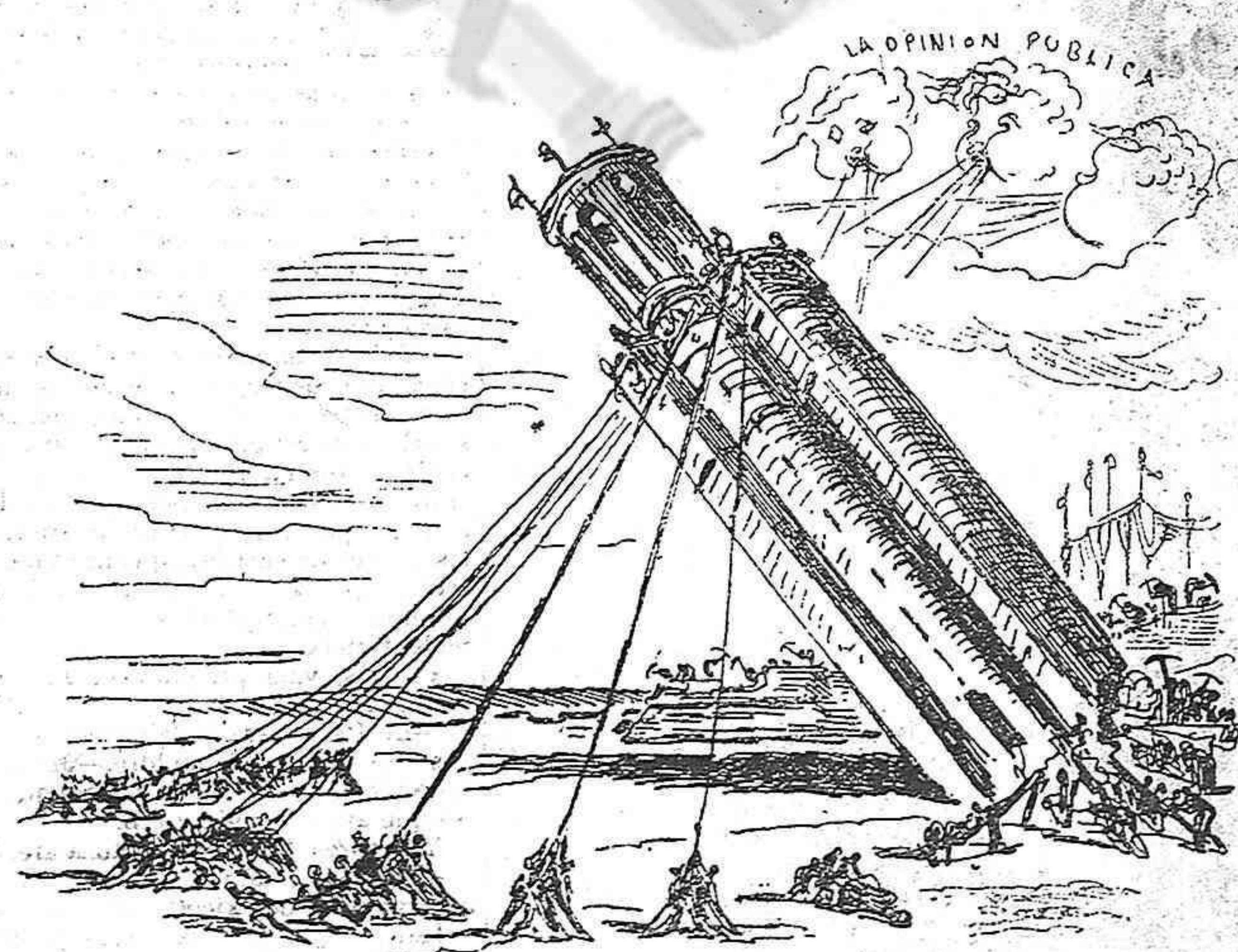
Barcelona 30 de Setembre de 1868.—El Presidente, Tomás Fabregas.—El Vice-Presidente, Juan Tuset.—Vocales, Francisco Soler y Mata, Agustín Aymer, Pedro Pous.—Feliciano Pérez Zamora.—Joaquín Barba.—Miguel Utrillo.—Valentín Laban.—Santiago Soler.—Jaime Gariga.—Francisco de Paula Roqué.—Rómulo Mascardó.—Gaspar Nuñez de Arce, Secretario.—José María Torres, Vice-Secretario.

La Junta recomienda eficazmente

Documents y caricaturas de la época

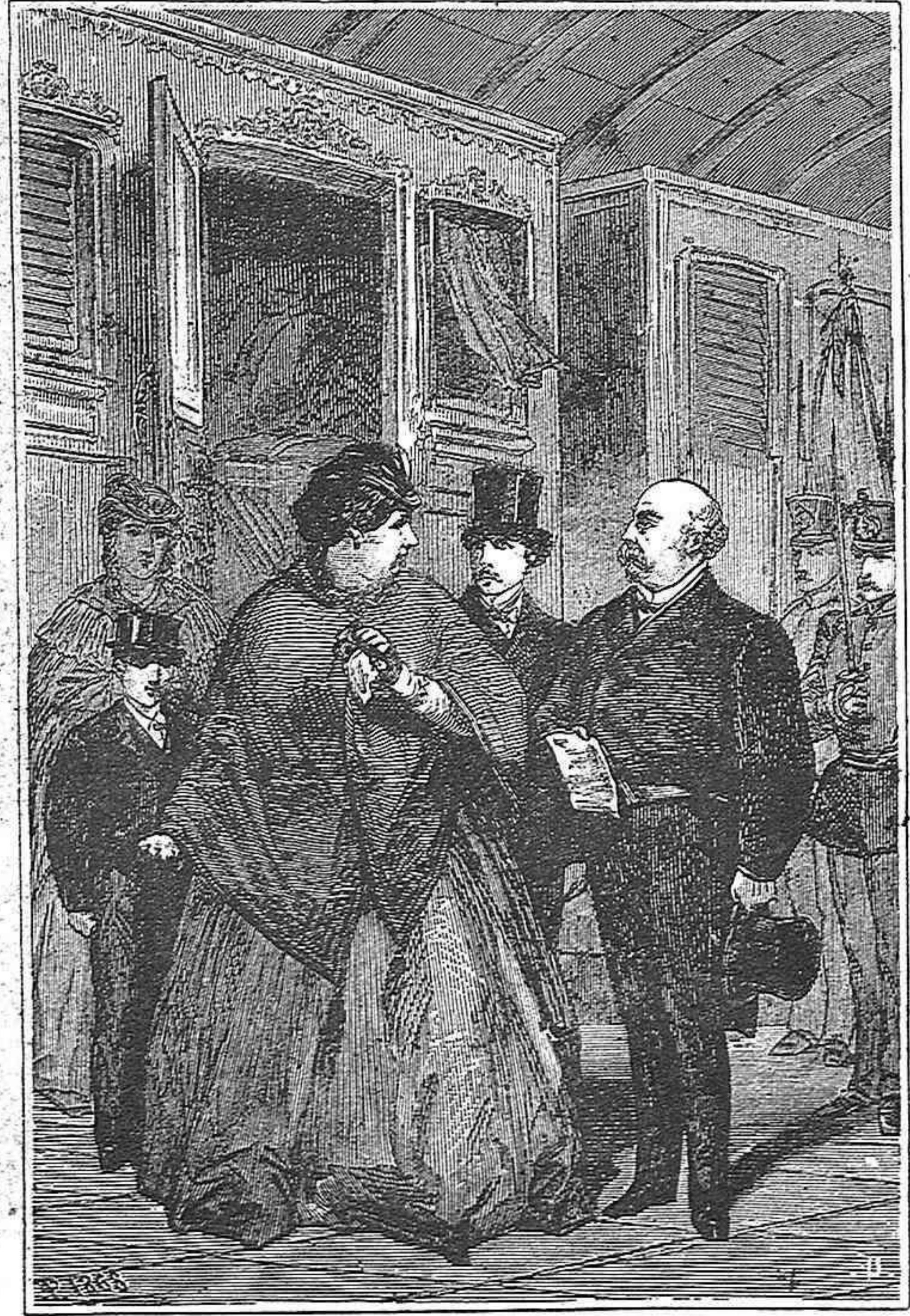

Portada del famoso almanach *El Tiburón*, original del gran caricaturista Tomás Padró.

La Opinió pública, aspirant l'aire de la Revolució, tira á terra ab un sol buf la torre de la Ciutadela, que no havian lograt fer caure las tramontanas políticas d'una colla d'anys.

(De *Lo Xanguet*)

precursoras de la gran conmoció política que s'apro-pava. El cop podia donar-se per preparat, y ben preparat; á pesar de la constant previsió del govern, la revolució anava á ser un fet.

—Mira, noya,—va dir á la seva neboda, tot penjant el sombreiro al recibidor.—Ja soparás després... tú... Has d'anar á casa de tots aquests senyors... ¿Veus aquesta llista de noms y direccions?... No has de fer sino trucar y dir á la persona que t'obri: «Deu la guard: Venia á buscar els *papers del senyor Ramón*»—va dir al arribar á la primera casa.

Desseguida un senyor va sortir ab un rotllo de papers y entregant-li va dir:

—Si es servida. Tingui compte no 'ls perdi.

Y així, d'una casa á l'altra, á tot arreu las mateixas paraules y la mateixa escena.

Quan, al cap d'una hora llarga, se'n entornava á casa, ab els rotllos misteriosos, la neboda del senyor Coll va passar novament pel carrer de Fernando.

—¿Qué dimontri serán aquests *papers del senyor Ramón*?—anava pensant. Y tota contrariada afegia: «L'oncle m'ha ben aixafat la guitarra ab aquests paperots!.. Tan coll avall que ho tenia, jo, això dels Campos.

Y ella que sí, els dos ralets que 's guardava pera la entrada se 'ls gasta ab un bitlet dels *Empedrats*.

—Els *papers del senyor Ramón*?... ¿qué deu ser això?—pensava la neboda del senyor Coll, tot atra-vessant la Rambla del Miti.

El carrer de Fernando, que ja alashoras era el punt de reunio de la *goma*, estava animadíssim. Davan de la botiga de 'n Massana, avuy encare existent, hi havia tota una paret de badochs.

El general Prim, l' any 68

Dibuix de *La Flaca*, semanari de l'època.

dels dos trajes de modo que no fes gens de bulto pera no infundir ni lá más lleu sospita.

Cap allá á las tres del matí el noy del senyor Coll y el seu company varen posarse aquellas prendas farcidas de papers, documents comprometedors y perillósims, y se'n anaren á agafar el tren de França, que á las horas no arribava gayre més enllà del Empalme.

Lavoras es quan la neboda va atrevirse á pre-guntar:

—Pero ¿no's pot saber, oncle, qué venen á ser aquests ditxosos *papers del senyor Ramón*?

Y el senyor Coll li va respondre, donant-li una fes-tosa patacada á l'esquena:

—Ves, ves noya, al llit, ves... No es cosa de donas això.

* *

El trajecte de ferro-carril varen efectuarlo felis-ment, sense 'l més petit contratemps el noy del senyor Coll y el seu company, portadors incògnits dels *papers del senyor Ramón*. Pero al seguir la ruta en direcció á França, quan la diligencia havia passat ja de Figueres, varen veure's desagradablement sor-presos per un escamot de policies, inspectors secrets del govern, quins, obrant d'acord ab una confidencia importantissima, varen fer deturar el cotxe pera re-gistrar-lo.

Una casualitat va salvar la vida als dos amichs.

Com fos que 'l cotxe anés materialment plé, el noy del senyor Coll y el seu company s' havíen instalat á dalt, á la *vaca*, y allí anavan ajeguts, dormint, esti-rats, de manera que era difícil ó impossible veure's des de la carretera.

Els inspectors varen fer baixar de un á un á tots els passatgers que ocupaven l'interior, registrantlos minuciosament; fins les sabatas y els mitjons els obligavan á treure.

La inspecció-registre resultà *infructuosa*, s'donà el passaport de conformitat á la diligencia, y aquesta emprengué de nou la marxa camí de la frontera...

Y els *papers del senyor Ramón* varen fer triomfal-ment la seva vía cap á Toulouse, ahont en Víctor Balaguer, exilitat que traballava desde la veinya na-ció pera l'avinent de la República á Espanya, els estava esperant com candeletas.

JOAQUIM AYMAMI

GENT DE CASA

Dijous, en havent dinat, boy prenen un cafetó al cassino *La Igualdad*, en Bartra y el vell Sisó parlan de revolució.

Aquest, té tot el cap blanch y els ulls negres com la tinta; parla á grans crits y és molt franch. L' altre, és un pobre de sanch que aquest any entra á la quinta.

—Vaja, noy,—li diu el vell:— als joves que ara sou moda, en parlantvos d' un fusell desseguida 'l cap es roda!.. Al meu temps... ¡Vatuanell!

En sentint tocar *llamada*, tothom corria al seu lloch darrera una barricada, esperant la desitjada ocasió de rompre 'l foc.

Vosaltres... Mitj ensopits ab vostre humanisme fals, no serviu ni sou servits; y voldràu tots els mals curarlos ab quatre escrits.

Aixó, t'dire francament que jo-sols ho considero com un entreteniment; un remey de curandero; molta llàbia y poch ungüent.

Y has de pensar, joventut, que si tú no has conegut lo que és el portar cadenes, á la sanch de nostras venas en primer lloch es degut.

Y si, débil ó egoista, no sabe conjurá 'ls perills qu' estan avuy á la vista, serà vergonyosa y trista la situació dels teus fills!

—Avi,—respon el minyó:— heu parlat com un breviari; teniu tota la rahó.

Sols posaré un comentari á la vostra afirmació:

Lo que vos, ab tan delit y ab fé y honradesa tantas, 'veu realisá ab el partit allá pels vols dels xeixantas, sempre us ho havém agrahit.

Guardén el recort gloriós del vostre gest de heroisme; el trobén sublim, hermos!

Pro no 'l veymé tal com vos perque havém canbiat de prisma.

Ab vostre bêlich ressabi; vostra bona fé, pobre aví!

y ab vostra antigua fusell,

no prengueu per cap agraví.

Ja sou un xic massa vell.

Avuy hem atemperat la lluyna á las circumstancies;

no defugim el combat;

com vosaltres, sentim ansias

de Progrés y Llibertat.

Anem, si, ab un pas petit y potser ab massa prudència vers l'Ideal indefinit;

y la Lley que havém escrit no imposém ab la violència brutal d' un arma de foc;

prò si de la *tiranía*

per fer caure 'l darrer bloc

una empenta hi convenia,

esteu segur que aquell dia

serém tots al nostre lloch.

PEP LLAUNÉ

Els dos comandants⁽¹⁾

I

HEUSAQUÍ una anècdota de la vida del general Prim, rigorosament històrica y, ben segur, rigorosament inèdita; y que, estimantla digna d'esser coneiguda, la transcriu tal com va contàrmela anys endarrera un amic meu que ho era al mateix temps del Marquès dels *Castillejos*.

Després de la Revolució de Setembre de 1868, vaig haver d'anar, per assumptos particulars, a casa en Fita, tan coneigut a Barcelona per ses obres de terraça com per ses idees liberals. Al arribarhi va cridar-me l'atenció el què, essent dia de treball, regnés en l'obrador un silenci digne d'un dia de festa assenyalada.

No l'estranyí, va respondre'm en Fita al comuni-carli la meva sorpresa. Avui desembarca en Prim y tots els treballadors m'hann demanat permís pera anarlo a rebre; permís que, naturalment, els he concedit ab tota l'ànima.

Aprofitant un moment que en Fita va deixarme sol, vaig posarme a voltar per l'obrador contemplant les nimfes de surtidor, qu'em rodejaven, quan en un recò perdut en la penombra vaig descobrir un po-bre home de mitja edat que silenciosament s'estava molent picadís.

«Y vós, vaig preguntarli, ¿que no heu anat a veure en Prim?»

—En Prim?—ya botzinar arronçant les espatilles y sense deixar de moldre.—Ja'l tinc prou vist!.. L'he vist de molt més a la vorà que no'l veurà tots els que avui el vagin a rebre.

Y després d'una curta paua afegí:

—Vegi si l'he vist, que l'he tocat y tot, y que agarrats com dos xicots hem rodolat per terra.

Intrigat per la senzillesa, en cert modo solemne, ab què parlava aquell home, vaig instarlo a què seguís parlant y buidés el pap, com sol dirse.

(1) Del llibre *Recorts y Fantasies*.

Era durant la guerra dels set anys—va dir parant de moldre.—Les forces que manava el Baró de Meer y les de mossèn Benet Tristany van trobarse cara a cara en la vall de ***. Un y altre tenien preses les altures que dominaven la vall, fòra un turonet sèns importància a primera vista, però que al començar l'acció va veure's desseguida qu'era un bon punt estratègic pera plantarhi una peça d'artilleria.

Y lo bonic va esser qu'al mateix temps que del exèrcit liberal se destacava un comandant ab un grapat de miquelets que a correcció escalaven el turó, del campament carlista s'en destacava un altre ab el mateix propòsit. El comandant isabelí era en Prim, el carlí era jo.

Hala, halal y amunt, minyons!, aquí caic y aquí m'aixecó, pujavem al galop la costa, l'un destacament per la banda de solei y l'altre per la ubaga; però com el turó era molt xic, com acabó de dirli, no tan solzament de quan en quan ens sentíem els uns altres, sinó que fins ens veiem. Si l'un apretava, l'altre més; y comprendrem qu'el primer arribés a la cima, aquell guanyava la partida, pico de ferm al cavall, y ab dos bots, me planto a dalt, al mateix temps que en Prim feia altre tant, deixant endarrerells homes que'n segueïen.

Y aquí ens té, dè cop y volt, els dos comandants cara a cara, els cavalls tocantse gairebé els nassos, en un planet que no era més gran que aquest obrador. Com si'n ho haguessim dit arrenquèm tots dos una pistola del arcò y, com qui diu, a fred de roba, ens fem foc... Es dir, ens fem foc; no sé si per un voler de Déu van fallar les dues pistoles.—Val a dir que les pistoles eren «de pedra» y que això solia succeir de les tres vegades dues.—

Llencíem les pistoles, arrenquèm els sabres y ens les comencèm a mesurar que semblava que ho donguessin; però, encessos com estaven, cegos de rabia, enardits per les descargues y'l terratrèmol que munjava de sota nostre, y no pensant més que en el compromís que duyem de fersos amos del turó, rebatem els sabres y ens abraçonèm... com dos xicot, ja li he dit; y bregant y forcejant per desmontarlos l'un a l'altre, vam caure tots dos de cavall rodolant per terra com un capdell.

Suhats, capolats, esbufegant, varem desgafarnos y posarnos drets; ja era hora en aquell moment, per cada banda de plataforma apuntaven les bayonetes de les dues escoltes. Y allavores, ab molt meus tems que poso per contari en Prim y jo ens miré de fit a fit—com hi ha Déu, no sé si ab rabia o ab ganes de riure!—y cridant cadascú als seus: «enrera, minyons!, saltém altra vegada en sella; y ens entornèm costa avall per alla ont havíem vingut.

Y ara vegi si el tinc vist y palpat en Prim.»

Y tornant a apagar el foc que durant un moment havía lluhit en ses mirades, aquell ex-hèroe anònim reprèngué sa tasca de moldre picadís.

II

Alguns dies més tard, trobantme una vetlla a casa en Prim y aprofitant un moment de calma—ben encasos, per cert, en aquelles jornades d'efervescentia—vaig dir-li de sobte:

«Es veritat, don Joan, que durant la guerra dels set anys... Y vaig fer-li, punt per punt, la relació que aquell humil peó m'havia fet a pocs dies abans. En Prim m'escoltava ab interès; jo veia's els seus llavis somriure, els seus ulls guspirjar; un lleuger moviment de cap anava donant fe de certesa a mes paraules.

«Quin valent! quin valent!—exclamà al acabar jo de parlar-li.—Així mateix succeí; mai més me n'havia recordat, però ara he anat recordant-ho com si m'hi trobés. Y d'ont redimoni t'has tret aquesta història?

—Me l'ha contada el mateix rival de vostè. Aquell valent? Es viu encara? Vull veure'l, vull abraçar-lo! Portamel, portamel, corre a dir-li que l'espero.»

Portarlo! La tasca va semblarme tan senzilla, que sense vacilar vaig prometre ferho. Els desitjos d'en Prim eren per mi ordres sagrades; per lo tant, l'en demà al matí me'n corro a cà'n Fita y, no sé per què, al trobarme al davant d'aquell home en el mateix lloc y en la mateixa posició que alguns dies abans, no sé per què, repetíxelo, vaig sentirme encongit y sense saber què dir-li. A la fi, prenen una resolució—la de complaure an en Prim a tota costa—m'acostó al meu home y li di sèns preàmbuls: «Vos vindrà bé acompañarme diumenge al de matí... a una banda?

—Allà ont vulga—va respondrem sense ni alçar la vista.

—Dones a les dèu sigueu aquí, que passaré a buscar-vos.

—Haig de venir mudat?

—Sí... No... com volgueu. D'aquí a diumenge,

III

El dia y hora indicats, ab una puntualitat verdaiderament militar, l'ex-comandant y jo sortíem de cà'n Fita y ens dirigíem cap al carrer Ample, on parava en Prim. En tot el camí no varem dirnos una paraula; ni ell va preguntarme ont anavem ni jo gosava dir-li. Finalment, al esser al peu de l'escala, vaig sentir alguna cosa molt semblant a carrec de conciència, y aturantme de cop vaig dir al meu company:

«Sabeu ont aném?

—No, senyor,—va respondre ab indiferència.

—A veure en Prim.

L'ex-comandant va pegar un brinco endarrera com una rata al posar el peu a la trampa y adonar-se del parany.

«Això sí que no!», va exclamar un cop refet de la sorpresa.

Vaig insistir, va refusarse ab més força; intentà sortir y em va esser precis agafar-lo per la solapa del gec.

«No us puc deixar marxar, vaig dir-li ab accent desesperat; es impossible. Vaig contar an en Prim lo que vareu contarme l'altre dia y te grans desitjos de vèureus y abraçar-vos. Jo m'he compromès a presentarvos, y a les bones o a les males cumpliré la paraula que he donat a don Joan.

—Però es que no pot esser, no pot esser de cap de les maneres... També m'agradaria a mi veure'l y estrénysi la mà, però no pot esser.

—Y per què no?

—Perque què dirien els meus si algun coneigu em veia entrar an aquesta casa?... Oh, y de més a més ara que en Prim es al candeler... No pot esser, vaja, no pot esser!...

—Per lo bé que, segons se veu, s'han portat ab vos els vostres!

—No hi fa res, no hi fa res; jo no he demanat res a ningú, però só tan carlí com abans y ho seré fins que morí.

Prècs, amenaces, rahons, tot s'estrellava davant de la resistència d'aquell home de ferro. Confessó que va ferme suhar sang y agua, y que ni m'explico com vaig lograr a la fi alçançar una victòria que ja començava a mirar com impossible... Però vaig alçançarla. Com vaig respirar quan la porta del pis va tancar-se darrera nostre!

Intítil es dir que la benvinguda que va donar en Prim al seu hoste va esser una abraçada estreta, llarga, cordillísima, corresposta per aquell ab tota la efusió de son ànima. Després de les expansions propies del cas y de la recordança dels temps passats, en Prim, reparant de sobre en l'humildíssim vestit de son visitant, va preguntarli:

«Bé, y què feu ara?

—Só peó terricer.

—Es possible? Vós? Un valent! Un militar de raça! Així vos han recompensat els vostres?... No, no; vos vull a prop meu, y desde ara vos conservo el grau en l'exèrcit.

—Don Joan, vostè perdoni; però no pot esser. Dels meus, tot; dels contraris, res.

Y d'aquí no va poder treure'l en Prim per més que va insistir, pregatar y suplicar.

—Així m'agraden els homes: tots d'una peça. Però ja que com a militar no puc fer res per vós, deixeu que al menys com a amic...»

Y dirigintse a la taula anava a obrir el calaix, quan el carlista, endevinant la intenció, ab un arranc de delicadesa vulnerada, li atura'l braç, exclamant:

«Es inútil, don Joan; de vostè no n'acceptaré res... ja n'tinc prou ab la seva consideració.»

Convençut en Prim de que se les havia ab un home tan home com ell, va rendir-se, y després d'un moment de reflexió, y ab accent verdaderament consernat, va exclamar cargolant-hi un renec:

«Donaç que dimoni puc fer per vós?... També em negareu el gust de beure junts una copa y encendre un cigarro?

—Això... passi; no li puc dir que no.»

Va fer portar una ampolla de Jerez y dues copes; van trincar junts a la salut l'un de l'altre, y enenten un puro en el mateix misto van separar-se ab els ulls humids. En Prim va acompanyar-nos fins a la porta de l'escala, y després de despedir-nos, mentre ell murmurava encara «això es un home!», l'ex-comandant, tot baixant davant meu, anava murmurant també: «això es un home!»

IV

Y al sentdemà dilluns, de bon matí, aquell hèroe anònim, que en semblant hora podia dur els galons de comandant a la mànegà y cobrar un bon sou, tornava a moldre picadís, com cada dia, en un recó de l'obrador de cà'n Fita.»

APELES MESTRES

SECCIO OBRERA

ARMAS POSITIVAS

OM deyam la setmana passada, hem rebut un exemplar de una fulla solta que la Societat de obrers Arte Fabril y Anexos, de Manlleu, ha dirigit als treballadors en general y particularment a sos camarades de dita industria. En ella's donan a conéixer les bases que constitueixen la nova reforma introduïda als estatuts per quins se regex la esmentada societat, enclavada en una comarca de importantíssima població obrera. Reforma atinada es aquella, bases humanitàries, inspirades en un sentiment de confraternitat, mogut y apoyat en un instant y coneixement de la realitat i enunciament pràctichs.

Jò prou volldria transcriure aquí literalment aquesta fulla; pero m'ha impediten exigències del ajust de LA CAMPANA. Y voldria ferho, no perque jo pretenga que l'document constitueixi un monument literari, sino perque tanca, indiscutiblement, alguna cosa que val més que totas les bellesas artísticas y literàries: un honrat afany de redempció; un coneixement tan y tan complet de les armas que la família obrera deu haver d'emprar en la tremenda lluita que sosté contra l'exploitació y l'capital; una experiència tan agre y tan justa del dolorós estat de coses que forman el jou dels treballadors, lo mateix desde l'punkt de vista econòmic y moral del present, que desde la orientació tristíssima que l' pervindre 'ls ofereix, mercés a la invasió de la maquinaria aplicada a la indústria, que, al llegir dita fulla, he sentit—y ho declaro ab verdader orgull—en lo més íntim de mas entrañas d' home endurit per la formidable batalla de la vida, una potent vibració d' amor, de germà y de company, envers a aqueixos homes que, lluny d' abatres pels constants dolors d' una vida de privacions, s' aixecan valents, enèrgichs y radiants fe, pera encoratjar a tots els que flaquejan, a tots els que donan senyals de rendir-se, a tots els que perdren les confiances, y també pera convèncer als molts que, enlluernats per una política més o menys fraticida, pero sempre hipòcrita y aniquiladora, gestic en ella sus forças escatimatials a la verdadera causa dels oprimits.

La crida vehement y sincera que 'ls obrers del Arte Fabril y Anexos, de Manlleu, fan a sos germans, es de debò commovedora y mereix que siga atesa: ells, com jo tantas vegades en aquestes mateixas pàginas, aconsellen la associació, la solidaritat, la unió entre tots els treballadors sense distinció de ideals, tota vegada que 'l productor conscient de la seva importància social deu haver de tenir la vista fixa ayuy per ayuy, é un sol ideal per damunt de tots els demés: el de garantir la vida de la seva família contra 'ls sufritments de la miseria, y la hon-

ra de sa companya, de sus filles y de sus germanes contra la obscenitat lírica del burgès que 'ls explota a tots, donas y homes, y sa mateixa dignitat de ser pensant contra las diàries humiliacions que reb de sos amos dintre y fora del taller y, lo qu' es encare pitjor y més re-pugnant, de aquells de sos mateixos companys a quins aqueixos amos entregan el fuet pera que assotin als que com a germans que son haurien de tractar.

Si sempre y en tot temps es una mesura discreta abrasar el principi de associació, en las circumstancies actuals no sólo es prudent agruparse, sino qu' es altament necessari. El proletariat de Manlleu atravesa una situació penosa, y en previsió de haver de fer front a las contingències d' una fam en perspectiva, ha sortit aquest clam de unió de tots els humils, sense oblidarse de dirigirlo a las donas obreras, primeras víctimes de la rapacitat patronal.

Sis son les bases que constitueixen dita reforma, y totes elles son fundades en una sana prudència y plenes de sabiduría práctica. En virtut d' ellas se nombra una comissió de dos individus de la Junta, encarregats de retener 15 céntims de cada quota semanal entera, y en proporció lo que correspongui a cada quota inferior, pera constituir un fondo que, conforme a las diferents disposicions de cada base, garanteix a los socis contra la vagforosa per incapacitat resultant dels accidents del treball, temporal o definitivament, y assegura per la vellesa un bossi de pa, quan l' obrer, sense forças ni vigor per seguir donant suor y sanch al capitalista, 's veu despatxat del taller, de la fàbrica, del camp o de la mina, com se llença al carrer una cosa podrida...

Avant sempre, obrers de Manlleu; així es com vos fareu forts, y senteis forts y dignes, sereu també respectats. Las meves simpatias estan a vosaltres, com hi estarán las de tots aquells que no s'igan tan ilusos que desconeguin l' immens valor que té, aplicat oportuna y honradament, l' empleo, en nostra cruel lluita, de las armas positivas.

N. BÀS Y SOCIS

Ho veuen? Més aviat s'atrapa a un kabi' enyo que a un coix.

El dia que 'ls lerrouxistes varen desistir (admetim per un moment que varen desistir) de la seva anada a Marsella, va assegurar 'ls Progrés que si s' havia abandonat la idea del viatge era perque el Gobierno francés estava resolt a impedir manifestacions políticas extranjeras.

Donchs bé, llegeixin lo que, olvidantse d' aquella terminant declaració, deya l' altre dia la Gaceta del Celeste Imperio.

Si a Marsella no acudieron centenars de espanyoles a despedir a Lerroux fué porque éste lo impidió. No quiso que hicieran muchos y leales amigos sacrificios de tiempo y de dineri.

Atrapats, xinos, atrapats!

Se tracta de buscar la millor manera de honrar las despúllas del gran Nicolau Salmerón...

Y després d'exposar alguns projectes que afirma que s'han presentat, diu un diari:

«La idea de organizar una procesión cívica... ha sido combatida... por entender que constituiría un acto de propaganda por el procedimiento del terror...»

Aquesta gracia, que la rotativa deu segurament haver estampat roja de vergonya, es de EL LIBERAL.

Que ho sapiga tot Catalunya, tot Espanya, tot el món: de EL LIBERAL en Barcelona!

Nou procediment per viatjar gratis y ab bona companyia.

Se troben vostés, per exemple, a Sevilla, sols y sense quartos y no saben com ferho pera venir aquí.

Res d'apurar-se. S'encaren ab el primer polissón que topen pel carrer de las Sierpes y en ven baixa y gesto melodramàtic li diuen:

—Sab vosté la bomba tal, que reverté a la ciutat dels comtes el dia tants de tal mes?

—Sí, senyor.

—Donchs, un servidor soch el qui va colocarla.

—Ah!...

—L' agent de l'autoritat els agafa per la solapa... y ja està feta la operació.

—Així vuitj días son a Barcelona.


—Que no ho creuen?

Dugas o tres vegades s'ha fet la prova, y sempre ha sortit bé.

L' epidèmia d' apoteosis continua fent estragos.

Després de la tentativa malagueña de la coronació de 'n Rueda, ha surgit a Zaragoza el projecte de homenatjar a 'n en Mariano de Cavia.

La idea se'n figura excellent, pero gen que ha de consistir l' obsequi que 's tributarà al

NICOLAU SALMERÓN Y ALONSO

Ex-president de la República Espanyola, diputat per Barcelona y jefe de la Solidaritat Catalana

Nasqué á Alhama la Seca (Almería) el 10 de Abril de 1837.—Mori á Pau (Fransa) el 20 del corrent